

Jos Douma, Genade ervaren | Preek 1

*Deze preek hoort bij een serie van zes preken die gebaseerd zijn op het boek:
Genade ervaren. Het verlossende werk van Jezus in je leven.*

Zie voor meer informatie: www.josdouma.nl/genadeervaren (waar je ook een handreiking voor de liturgie vindt als je deze preek wilt lezen in een kerkdienst).

JE HEBT NIET MEER DAN MIJN GENADE NODIG **Over verbrokenheid**

*Het offer voor God is een gebroken geest;
een gebroken en verbrijzeld hart
zult u, God, niet verachten.
Psalm 51:19*

*‘Je hebt niet meer dan mijn genade nodig, want kracht wordt zichtbaar in zwakheid.’ Dus laat ik mij veel liever voorstaan op mijn zwakheid, zodat de kracht van Christus in mij zichtbaar wordt. Omdat Christus mij kracht schenkt, schep ik vreugde in mijn zwakheid: in beledigingen, nood, vervolging en ellende. In mijn zwakheid ben ik sterk.
2 Korintiërs 12:9-10*

Een tijd geleden zat ik in de auto te luisteren naar een radioprogramma. In dat programma werd de godsdienstsocioloog Erik Sengers geïnterviewd. Het ging over de nieuwe interesse in religie en spiritualiteit en over de rol van de kerken. Als godsdienstsocioloog is Sengers geïnteresseerd in de betekenis die de kerk kan hebben op wat hij ‘de religieuze markt’ noemt. Eén opmerking die hij maakte, trof me zeer. Hij zei: ‘Kerken moeten zich weer zelfbewuster opstellen op de markt van religie en spiritualiteit en zich helder en eenduidig concentreren op de kern van hun identiteit, dat is: op genade.’

Ik vond het verrassend om dat zo te horen uit de mond van iemand die vooral vanuit sociologisch oogpunt wil kijken naar kerk en religie. Het was op dat moment echt een eye-opener voor me. Elke organisatie moet zich immers concentreren op datgene waar die organisatie goed in is: een voetbalclub moet zich concentreren op voetballen, een brandweercorps moet zich concentreren op het blussen van branden, een museum moet zich concentreren op het tentoonstellen van kunst, een orkest moet zich concentreren op het musiceren en een kerk moet zich concentreren op genade.

Maar waar we denk ik allemaal wel een redelijk helder beeld hebben van wat voetballen is, mag de vraag gesteld worden of we weten waar we het over hebben als we spreken over genade en over leven van genade. Ik denk dat er iets zichtbaar wordt van de onmacht om te zien wat genade eigenlijk is, als we beseffen dat we in een genadeloze wereld leven. Dat is een wereld waarin deze twee basis-principes gelden. Principe 1: als je iets wilt hebben, dan moet je daar eerst iets voor doen! Principe 2: als je een fout maakt, dan word je daar op afgerekend! Deze twee principes maken ook gelijk duidelijk waarom de meeste

mensen leven van genade zo moeilijk vinden. Want die twee principes, daar zit toch wel wat in! Het is toch heel redelijk dat je om vooruit te komen iets moet doen. En het is toch heel logisch dat we elkaar afrekenen op fouten die gemaakt worden. Waar bleven we als dat anders was?

In deze preek (en de volgende vijf preken) wil ik het dus hebben over genade. En weet je, ik weet eigenlijk niet zo goed waar ik moet beginnen, en waar ik moet eindigen. Genade is namelijk zo groot, zo diep, zo wijds, zo wonderlijk, zo verrassend, zo tegendraads, zo krachtig, zo veelomvattend!

En dan gaat het me niet eens allereerst om wat genade nu precies is. Want het gaat niet zozeer om definities en omschrijvingen, hoe belangrijk die ook zijn. Misschien heb je in je hoofd ook wel een omschrijving van genade. Zo iets als: genade is dat ik niet zelf voor mijn zonden hoeft te betalen maar dat Jezus dat gedaan heeft. Of: genade is dat God zo eindeloos goed voor ons is. Of: genade is onverdiende gunst. Of: genade is een 1 verdienen en toch een 10 krijgen. En dat is allemaal ook wel waar en goed gezegd, maar nogmaals: het gaat niet om wat we met ons hoofd weten van genade, het gaat erom of we Gods genade ervaren.

Nu we begonnen zijn met deze preken serie wil ik je iets vragen. Ik wil je vragen om mee te doen in een ontdekkingstocht. Om mee terug te gaan naar de basis, naar de kern van geloven, de kern van Jezus kennen, de basis van leven met God. Ik wil je vragen om dit te geloven: dat jij en ik nog niet half weten wat genade is. Ik zelf dus ook niet. Verderop in deze preek zal ik dat ook nog wat duidelijker maken: ook ik weet nog niet half wat genade is, laat staan dat ik genade voluit ervaar en er echt uit leef. Want over genade praten of er preken over houden is nog niet hetzelfde als genade ervaren.

Dus daarom die vraag (en neem ook echt even de tijd om erover na te denken): wil je nu je begonnen bent met het meemaken van deze preken serie van de vooronderstelling uitgaan dat je nog niet half weet wat genade is en wil je van daaruit meegaan op een ontdekkingstocht?

Ik begin in deze eerste preek meteen een beetje in het diepe. Ik wil het hebben over verbrokenheid. Wij zullen pas genade kunnen ervaren als we verbroken zijn. En ik gebruik expres dat woord: verbrokenheid. Misschien dat je het niet zo'n heel herkenbaar woord vindt en dat je er even over na moet denken wat het eigenlijk betekent. Voor zover ik weet wordt het in het kerkelijk spraakgebruik ook niet zo heel veel gehanteerd. Het gaat wel regelmatig over de noodzaak van zondebesef, en we zeggen ook wel regelmatig dat we moeten beseffen hoe groot God is en hoe klein wij zijn. En daar wil ik het ook over hebben, maar dat doe ik dan met behulp van dat woord verbrokenheid.

We gaan proberen daarover iets te leren door ons te verdiepen in twee mensen uit de Bijbel, die allebei ervaren hebben wat verbrokenheid is. We verdiepen ons eerst in David om te leren dat we genade zullen ervaren als we onze *zonden* erkennen. En we verdiepen ons daarna in Paulus om te leren dat we genade zullen ervaren als we onze *zwakheid* erkennen. En ik hoop dat je daarna ook beter kunt begrijpen wat Jezus bedoelt als hij zegt: 'Je hebt niet meer dan mijn *genade* nodig.'

David: een verbroken hart

De Bijbel zegt in Handelingen 13:22 dat David een man naar Gods hart was:

In David, de zoon van Isai, heb ik een man naar mijn hart gevonden, die geheel naar mijn wil zal handelen.

Het is niet zo gemakkelijk om dat vast te houden als we stil staan bij wat David gedaan heeft. Waarschijnlijk ken je het verhaal wel (lees het anders nog eens na in 2 Samuël 11 en 12). David ziet vanuit zijn paleis Batseba een bad nemen. Batseba is een mooie vrouw om te zien. Davids hormonen slaan op hol en hij zorgt ervoor dat Batseba, de vrouw van een van zijn soldaten, bij hem komt en met hem naar bed gaat. Batseba raakt zwanger en uiteindelijk zorgt David ervoor dat haar man Uria in de frontlinie van het leger komt en gedood wordt, zodat hij met Batseba kan trouwen.

De les van dit verhaal is niet (speciaal voor de mannen): als iemand als David al zo'n grote seksuele zonde begaat, dan is het vast ook niet zo erg als ik... En vul dan maar iets in. Nee, vanuit het perspectief van Psalm 51 (deze Psalm heeft David geschreven na deze hele geschiedenis met Batseba) is dit de les: er is maar één manier om na zonde weer in het reine te komen met God, namelijk door verbrokenheid. In zekere zin is het jammer dat de zonde van David van waaruit hij deze Psalm geschreven heeft zo opzichtig is, zo volkomen helder en zo groot, zo verschrikkelijk fout dat iedereen dat kan snappen. Maar zonde is niet altijd zo opzichtig. Zonde is ten diepste: dat jij in je hart op de troon zit, en niet God. Zonde is dat je niet beantwoordt aan de bestemming waarvoor God je heeft geschapen: de ander liefhebben en recht doen.

En hoe gaan we vaak om met onze zonden? We verbergen ze. We ontkennen ze. We proberen ze te verdoezelen. We geven anderen de schuld. We compenseren onze eigen verborgen zonden door van anderen een heel hoge ethische levensstandaard te eisen. We werken ons uit de naad om God weer dankbaar te stemmen voor wie we zijn. Of we doen er nog een schepje bovenop als het gaat om onze religieuze plichten. Maar dat zijn allemaal manieren die doodlopen. Luister naar wat David dicht:

*Het offer voor God is een gebroken geest;
een gebroken en verbrijzeld hart
zult u, God, niet verachten.*

In de vertaling van 1951 komt dat mooie woord verbrokenheid in dit vers voor:

*De offeranden Gods zijn een verbroken geest;
een verbroken en verbrijzeld hart
veracht Gij niet, o God.*

Hier proeven we nu wat verbrokenheid is. Verbrokenheid is dat we tot diep in onze hart voelen hoe kwetsend het is als we op Gods hart trappen. Verbrokenheid is dat we hetzelfde verdriet ervaren als God over de verwoestende uitwerking van onze zonden. Verbrokenheid is dat we tot in de binnenste kern van onze ziel de pijn ervaren van zonde en de gevolgen ervan in ons eigen leven en in het leven van anderen.

En dan is het belangrijk om niet allereerst naar uiterlijke daden te kijken. Want onze grootste zonden begaan we niet in onze daden, maar in ons binnenste, in ons hart. 'Gods hart', schreef iemand, 'wordt gebroken door trots, haat, bitterheid, oneerlijkheid, hebzucht en alle andere vormen van zelfzucht.' En: 'We zullen de liefde van de Vader nooit kunnen ervaren, tenzij we Gods bedroefdheid over zonde en zelfgerichtheid delen.' Dat gaat dus verder dan de opmerking die ik vaak hoor en lees: 'Natuurlijk we blijven allemaal zondige en beperkte mensen. We maken allemaal fouten.' Dat is zo afschuwelijk oppervlakkig, zo tenhemelschreiend nietszeggend, zo mijlenver verwijderd van wat David zegt:

*Het offer voor God
is een verbroken en verbrijzeld hart.*

Hierover heb ik veel geleerd uit het boek van Floyd McClung *Het Vaderhart van God*: ‘Als u uw hart nog nooit gebroken heeft laten zijn, vraag God dan om u uw hart te tonen, zoals *Hij* het ziet.’ Lees die zin nog maar een paar keer: ‘Als u uw hart nog nooit gebroken heeft laten zijn, vraag God dan om u uw hart te tonen, zoals *Hij* het ziet.’

In datzelfde boekje gebeurt nog iets wat heel belangrijk is als het gaat om genade ervaren. McClung wijst aan wat de grootste sta-in-de-weg voor het ervaren van genade is: mijn trots. Aan het begin van deze preek zei ik dat ik nog iets zou zeggen over deze uitspraak: ‘Ook ik weet nog niet half wat genade is, laat staan dat ik genade voluit ervaar en er echt uit leef.’ Nu, McClung beschrijft op een zeer confronterende manier waaraan je trots, de grootste vijand van de genade, kunt herkennen. Hij somt een groot aantal symptomen op:

- trots geeft anderen de schuld; ze levert kritiek en toont aan waarom anderen fout zijn;
- trots veroorzaakt hardheid, een laatdunkende houding, een onafhankelijke opstelling waarbij men niet open staat voor de hulp die anderen te bieden hebben;
- trots geeft een eigen fout niet toe en erkent geen persoonlijke verantwoording. En als ze dit al doet, praat ze de fout goed en zoekt er net zolang een verklaring voor, totdat er geen verdriet of berouw meer over bestaat;
- trots geeft ons het gevoel dat we geestelijker zijn of dichter bij de Heer staan dan anderen;
- trots brengt een gebiedende, veeleisende geest voort. Dit heeft tot gevolg dat we ons concentreren op hetgeen *niet* voor ons is gedaan, in plaats van op wat wél voor ons is gedaan;
- trots verlangt naar het verleden of naar de toekomst, maar is nooit tevreden met het heden;
- trots opent de deur voor een geest die zich niet laat corrigeren of onderwijzen;
- trots heeft tot gevolg dat ik situaties beoordeel naar wat ze betekenen voor *mij*, in plaats van wat ze betekenen voor God;
- trots is de wortel van een negatieve houding, veroordeling, kritiek, laster en kwaadsprekerij. Trots roddelt, trots breekt af, trots brengt schade toe aan iemands reputatie en geniet van berichten over mislukking en zonde.

Dat vind ik allemaal heel confronterend. Want ik zie het allemaal gebeuren in mijn leven. Er is nog steeds veel trots in mij...

Dezelfde David zingt in een andere Psalm:

*HEER, niet trots is mijn hart,
niet hoogmoedig mijn blik,
ik zoek niet wat te groot is
voor mij en te hoog gegrepen.*

*Nee, ik ben stil geworden,
ik heb mijn ziel tot rust gebracht.
Als een kind op de arm van zijn moeder,
als een kind is mijn ziel in mij.*

Psalm 131

Nu kunnen we misschien ook beter begrijpen waarom David een man naar Gods hart was. McClung schrijft: ‘David verootmoedigde zichzelf. Hij deed het zelfs steeds opnieuw. Dáárom zegt de Bijbel, dat hij een man naar Gods hart was. David zag verbrokenheid niet als wanhoop, hopeloosheid of pijn. Hij zag het als verootmoediging, de tegenpool van trots.’

Als je mee wilt gaan op de ontdekkingsstocht (en daarover heb je aan het begin van deze preek een beslissing genomen) - als je mee wilt gaan op de ontdekkingsstocht waarop je meer Gods genade gaat ervaren, dan is dit de eerste stap: God vragen om een verbroken hart, om een hart dat Gods pijn voelt over jouw zondige trots.

Paulus: vreugde in zwakheid

Het gaat over genade ervaren: werkelijk ervaren, eruit leven, met hart en ziel voelen dat God een Vader is die van je houdt en die jou alles wil *geven*. Ervaren dat je zijn geliefde kind bent. Onze zonde en onze trots en ons gebrek aan verbrokenheid daarover vormen een enorme sta-in-de-weg om genade te ervaren. Maar we moeten hier nog iets over leren. Dat doen we als we ons nu na David ook concentreren op Paulus en op wat hij zegt in 2 Korintiërs 12:9-10 en vooral op zijn uitspraak:

Ik schep vreugde in mijn zwakheid.

Jarenlang heb ik geworsteld met die uitspraak. Ik ergerde me eraan. Helemaal omdat die uitspraak in mijn beleving vaak werd gebruikt in het kerkelijke leven om middelmatigheid goed te praten: middelmatigheid in het geestelijke leven, middelmatigheid in de prediking, middelmatigheid in het kerk-zijn. De boodschap luidde dan ongeveer zo: ‘God vindt het juist mooi als ons leven met hem zwakheden vertoont. Dan kan hij veel vergeven en kan zijn genade groter worden in ons leven.’

Het ergerde me denk ik vooral ook omdat ik in deze uitspraak wordt geconfronteerd met mijn eigen onwil en onvermogen om kwetsbaar te zijn. Want we leven in een maatschappij waarin ons geleerd wordt om sterk te zijn, om onze talenten te gebruiken, om assertief te zijn, om zelfbewust om te gaan met de dingen waar we goed in zijn. Een van de scherpe kanten van het evangelie van Jezus is dat dat ons allemaal uit handen wordt geslagen. Soms gebeurt dat pas na een crisis in je leven. Pas op de bodem van je bestaan, als je niet langer kunt ontkennen dat je je leven niet zelf in de hand hebt en niet zelf kunt maken, pas dan, in je zwakheid, kan Gods genade gaan stromen.

In een van zijn boeken vergelijkt Larry Crabb dit met een tuinslang. Zolang we vertrouwen op onszelf, op onze eigen kracht en op onze eigen vroomheid, kunnen de genade van God en het leven van Christus slechts door ons leven heen sijpelen zoals water door een geknikte tuinslang. De knik kan er alleen worden uitgehaald door verbrokenheid. Laat dat beeld even goed op je inwerken...

Dat is gebeurd in het leven van Paulus. Zijn leven en zijn bediening worden gestempeld door verbrokenheid, nadat hij al die dingen had losgelaten waarop hij trots kon zijn (lees daarover ook Filippenzen 3:1-11). Zoals David zijn zonde kende en God vroeg om een verbroken hart, zo kent Paulus zijn zwakheid. Eigenlijk gaat hij nog een stap verder dan David. Hij vraagt niet alleen om verbrokenheid, hij leert zelfs om *vreugde* te scheppen in zijn zwakheid. Hij zegt: ‘Ik ben blij dat ik zwak ben.’ Dat is het absoluut tegenovergestelde van kracht zoeken in jezelf, in je eigen talenten of in je eigen godsdienstigheid.

God gebruikte daar in Paulus’ leven de veelbesproken doorn in het vlees voor:

Om te verhinderen dat ik mezelf zou verheffen, werd mij een doorn in het vlees gestoken: ik word gekweld door een engel van Satan.

2 Korintiërs 12:7

Er zijn boeken vol geschreven over wat die doorn nu is. Ik som even een paar mogelijke betekenissen op die ik vond in een commentaar. Die doorn is:

- een lichamelijke handicap in de vorm van pijn in zijn oor of zijn hoofd
- de tegenwerking van tegenstanders en de vervolging die daarbij hoort
- het gegeven dat Paulus' plannen voortdurend in de war worden gestuurd
- een voortdurend aanwezige aanvechting op seksueel gebied
- een ernstige vorm van slechtziendheid
- epileptische aanvallen
- een voortdurend terugkerende vorm van malaria
- de felle pijn die Paulus voelde vanwege de afwijzing van het evangelie door de Joden
- een demonische bezetting
- een spraakgebrek

Na deze opsomming schrijft de auteur: 'We weten eenvoudigweg niet wat de betekenis is van de doorn in het vlees.' En weet je, het is ook helemaal niet belangrijk om het precieze karakter van die doorn te kennen. Veel belangrijker is dat Paulus zegt, ook al heeft hij gebeden of Jezus de doorn wilde verwijderen: 'Ik schep vreugde in mijn zwakheid.'

Hoe kan dat? Hoe kan een mens zeggen dat hij vreugde vindt in datgene wat hem belemmert in zijn functioneren? Hoe kun je vreugde vinden in tegenslagen en teleurstellingen, in tegenstanders en vijanden, in lichamelijke gebreken en in ziektes? Ik denk dat het kan omdat je pas in je verbrokenheid, in je erkenning van je eigen krachteloosheid, van je eigen onmacht open kunt gaan staan voor de genade van Jezus, voor de liefdevolle omhelzing van de Vader, voor het stromende water van de Geest.

Onze zelfgenoegzaamheid, onze talenten, alles waar we goed in zijn en waar we ons op voor kunnen laten staan, onze maatschappelijke positie, de waardering die we verdienen, onze successen waar we vaak zo graag over praten - het staat allemaal het stromen van de genade in ons leven in de weg. Als we vertrouwen op onze eigen kracht, kan de kracht van Christus' genade niet ervaren worden.

En als je in je eigen leven weinig genade ervaart, weinig vreugde kent in de genade, je zelfs een beetje ergert als iemand blij is met de genade van Jezus en daar uiting aan geeft - ga dan bij jezelf na of er geen andere dingen in je leven zijn waar je je kracht in zoekt.

Ik denk dat er in de levens van heel veel christenen nog een grote ommezwaai moet plaats vinden. Want er gaapt een diepe kloof tussen aan de ene kant 'vreugde scheppen in je zwakheid' en aan de andere kant 'willen staan in eigen kracht'. Maar God wil de tegenslagen in je leven en de vijanden in je leven gebruiken om die ommezwaai te bewerken. God wil jouw falen gebruiken, jouw erkenning 'ik kan het niet', de beledigingen, het verdriet, de angst - het zijn allemaal zwakheden die kunnen leiden tot echte verbrokenheid.

En wat gaat er dan gebeuren? We denken misschien: 'Dan worden we saaie, zwakke mensen waar de middelmatigheid van afstraalt. Dan is er geen lol meer aan.' Maar dat is niet waar! Dan gaat er gebeuren, wat er gebeurt als de knik uit de tuinslang wordt gehaald: het water van Gods genade gaat stromen in ons leven! We zullen een innerlijke kracht ontvangen die zoveel waardevoller, zoveel authentiek, zoveel mooier is dan onze eigen kracht!

Ik denk dat diep in ons allemaal die verbrokenheid al ligt te wachten om naar buiten te komen. Want we hebben allemaal onze innerlijk strijd, de strijd in onze ziel rond moeiten en zorgen en zwakheden waar we liever over zwijgen, onze verborgen zonden, onze moeiten met onze kinderen, onze stukgelopen relaties, onze onmacht om kwetsbaar te zijn... We worstelen er in stilte mee. Of we overschreeuwen het allemaal door eindeloos bezig te zijn met onze successen, met ons uiterlijk, met ons werk, met onze hobby's, met onze gesprekken die nergens over gaan. Dat staat allemaal het ervaren van de genade in de weg...

Jezus: niet meer dan mijn genade

We staan nu nog stil bij die diepe en krachtige uitspraak van Jezus. Nadat Paulus drie keer aan Jezus heeft gevraagd om hem te bevrijden van de doorn in zijn vlees, antwoordt de Heer:

*Je hebt niet meer dan mijn genade nodig,
want kracht wordt zichtbaar in zwakheid.*
2 Korintiërs 12:9

Ook deze woorden van Jezus zijn gemakkelijk vatbaar voor een verkeerde interpretatie. Er kan snel een gevoel ontstaan: ‘Nou, daar moeten we het dan maar mee doen, met genade. Het stelt niet zoveel voor, maar blijkbaar is het genoeg.’ Zo heb ik het in elk geval lange tijd geproefd.

Maar dat is zo’n groot misverstand! Niet voor niets worden *genade* en *kracht* door Jezus in één adem genoemd. Ze worden door christenen nog wel eens uit elkaar getrokken. Als er christenen zijn die pleiten voor krachtig geloven en die aandacht vragen voor het krachtige werk van de Geest, staan er altijd direct andere christenen op die zeggen: ‘Spreek geen te grote woorden, want het is allemaal genade.’

En inderdaad: het is allemaal genade! Genade - en dat wil ik je graag op het hart binden - genade is een *kracht!* Genade is overvloed! Genade is bevrijding! Genade is genezing! Genade is verzoend zijn met God! Genade is Gods Vaderhart kennen! Genade is: Jezus zien en ervaren! Genade is: voelen dat je een geliefd kind van God bent en dat niets je kan scheiden van zijn liefde! Dat is de kracht van genade...

Het is een andere kracht dan de kracht van de wereld. Die is stoer, succesvol, zelfgenoegzaam, trots. De kracht van de genade is authentiek, volhardend, liefdevol, Geestelijk, vol van de Vader. Het is de genade van Jezus, die de kracht van God is. En waarom kan Jezus zeggen dat we niet meer dan zijn genade nodig hebben? Omdat genade alles is! Omdat genade alles overtreft. Omdat genade zo helemaal verbonden is met het kennen van Christus. Buiten Jezus om is er geen genade. Maar in verbondenheid met hem is er alleen maar genade, overvloedige genade, overstelpende goedheid.

In de volgende preken gaan we verder op ontdekkingsstocht in de rijke wereld van genade. Om genade te leren ervaren. Want er is nog zoveel wettisch leven in ons dat moet worden afgebroken, er is nog zoveel hoogmoed en trots waarvan we bevrijd mogen worden, er zijn nog zoveel wonden die liggen te wachten op de genezing van Jezus. Er is nog zoveel meer genade te ervaren...

Gebed | Lieve Vader, Heer van de genade, schep in mij een verbroken hart, haal alstublieft de knik uit de tuinslang van mijn leven, bevrijd me van trots en zelfgerichtheid en leer me Jezus te zien, leer me genade te ervaren, leer me vreugde te scheppen in mijn zwakheid. En geef dat ik die weg niet alleen hoef te gaan maar dat ik samen met anderen in de gemeente ware verbondenheid mag vinden, verbondenheid die alleen ontstaat door mijn eigen verbrokenheid heen. Leer me om me samen met mijn broers en zussen ons isolement te doorbreken naar u toe en naar elkaar toe. Heilige Geest, kom, vervul mij, laat genade en liefde stromen. Meer verlang ik niet, want meer valt er niet te verlangen. In Jezus' naam. Amen.